

Ett ökat samiskt inflytande

Till konstitutionsutskottet

Konstitutionsutskottet har den 7 mars 2006 berett miljö- och jordbruksutskottet tillfälle att yttra sig över proposition 2005/06:86 Ett ökat samiskt inflytande såvitt avser förslag 1. lag om ändring i rennäringslagen jämte följdmotioner.

Miljö- och jordbruksutskottet behandlar i sitt yttrande de förslag i propositionen som avser ändringar i rennäringslagen samt motionerna K13 (mp) yrkandena 1 och 3–5 samt K14 (c) yrkande 1.

Utskottets överväganden

Propositionen

När det gäller utgångspunkterna för rennäringspolitiken gör regeringen den bedömningen att samernas strävan att bevara och utveckla rennäringen och andra traditionella samiska näringar som en grund för samisk kultur bör främjas. Samerna bör vidare så långt möjligt ha förutsättningar för att utveckla och upprätthålla ett samiskt näringsliv med renskötselrätten som grund. Verksamheter som bedrivs med stöd av renskötselrätten bör utövas under hänsynstagande till naturresursernas långsiktiga produktionsförmåga, den biologiska mångfalden, natur- och kulturmiljövärden samt värden för friluftslivet. Detta innebär bl.a. att betestrycket långsiktigt bör anpassas till betestillgången och att renantalet vid renskötsel bör anpassas till de naturgivna betesresurserna. En bestämmelse om rennäringspolitikens miljömål finns redan i rennäringslagen. Mål för rennäringspolitiken bör i övrigt inte lagregleras.

Myndighetsuppgifter som rör samiska förhållanden bör successivt överföras till Sametinget. Enligt regeringen skall Sametinget vara central förvaltningsmyndighet för rennäringen, och det föreslås att ett antal myndighetsuppgifter skall överföras från länsstyrelserna och Statens jordbruksverk till Sametinget. Förslagen syftar till att öka samernas självbestämmande i frågor som huvudsakligen rör rennäringen och andra samiska intressen. Myndighetsuppgifter som rör markförvaltningen i renskötseområdet och förhållandet mellan rennäringen och andra markanvändare kommer även fortsättningsvis att handläggas av länsstyrelserna. Beträffande koncessionsrenskötelsen föreslås slutligen att det i rennäringslagen klargörs att det som villkor för koncession kan ställas upp krav på att koncessionshavaren skall ta emot skötesrenar.

Motionerna

I motion K13 (mp) yrkas att riksdagen avslår propositionen (yrkande 1). I motionen framhålls bl.a. att samernas rätt till självbestämmande måste stödjas bl.a. genom att ge alla sameer rätten att bli medlem i en sameby, att näringsförbudet mot annan verksamhet än renskötsel för en sameby upphör, att skogsägare och samebyar skall träffas för samråd inom hela renskötseområdet och att Sametinget blir förvaltningsmyndighet för de flesta samiska frågorna. Regeringens proposition brister i alla dessa hänseenden. Fortfarande sätts reformer av same- och rennäringslagstiftningen på undantag för att blidka svenska intressen. Enligt motionärerna krävs vidare en total reformering av den statliga rennäringspolitiken och rennäringslagen. De förslag som regeringen lägger fram är långt ifrån tillräckliga eller ens i närheten av vad som är nödvändigt (yrkande 3). Samrådsskyldigheten mellan skogsbruk och rennärning bör utökas till att gälla renskötse-

rådet. Regeringen valde att inte lägga fram ett förslag om förhållandet mellan samebyarnas och andras markanvändning (yrkande 4). Enligt motionsnärarna är det viktigt att arbeta för att förena samerna som folk. Rennäringspolitiska kommittén har föreslagit att nya ”öppna” samebyar skall införas där alla samer med en anknytning till samebyn skall kunna vara medlemmar. Detta borde ha tagits med i propositionen. Rätten till land och vatten måste tillerkännas alla samer, även de som i dag inte är medlemmar i en sameby (yrkande 5).

Enligt motion K14 (c) yrkande 1 måste större hänsyn tas till de icke renägande samernas villkor. Regeringen har i sina förslag fokuserat i alltför hög grad på rennäringen som bärande näring i det samiska samhället och inte tagit tillräcklig hänsyn till de icke renägande samernas levnads-sätt, tradition och kultur. Med tanke på att huvuddelen av samerna inte är renägare och att en majoritet av samerna är jakt- och fiskesamer bör Sveriges samepolitik ta större hänsyn till denna majoritet.

Utskottets ställningstagande

Som redovisas i propositionen beslutade regeringen den 11 september 1997 att en kommitté skulle tillkallas med uppgift att kartlägga och redovisa de stödformer som kommer rennäringen, samerna, samisk kultur och sameskolorna till del samt att göra en översyn av rennärlagen (1971:437) och rennärlförordningen (1993:384). Utifrån kartläggningen och översynen skulle kommittén bl.a. föreslå hur renskötelsen bör organiseras i framtiden samt utreda vilka uppgifter som i fortsättningen bör vara myndighetsuppgifter. Utredningen, som antog namnet Rennäringspolitiska kommittén, överlämnade i november 2001 betänkandet En ny rennärlpolitik – öppna samebyar och samverkan med andra markanvändare (SOU 2001:101). I detta sammanhang bör även uppmärksammas att regeringen den 24 januari 2002 beslutade att tillsätta en särskild utredare för att klarlägga vilka marker som den samiska befolkningen enligt International Labour Organisations (ILO) konvention nr 169 traditionellt innehar respektive traditionellt utnyttjar tillsammans med andra. I uppdraget ingick även att fastställa den yttre gränsen för de områden som får användas för renskötelse. Utredningen, som antog namnet Gränsdragningskommissionen för renskötelseområdet, överlämnade i februari 2006 betänkandet Samernas sedvanemarkar (SOU 2006:14). Vidare bör nämnas att utskottet nyligen avstyrkt motionsförslag om bl.a. markfrågor kopplade till rennärlngen med hänvisning till att regeringen avser att i ett annat sammanhang återkomma till de av Rennäringspolitiska kommitténs förslag som avser rennärlngens förhållande till andra markanvändare, koncessionsrenskötelsen, samebyns juridiska form, medlemskap i sameby och samebyns uppgifter (bet. 2005/06: MJ13).

När det gäller den nya rennärlpolitiken anser utskottet i likhet med regeringen att det är naturligt att den skall utgå från samerna och att samerna och samebyarna själva, utifrån sina regionala och naturgivna för-

utsättningar, skall råda över förutsättningarna för att utveckla och upprätthålla det samiska näringslivet. För att skapa förutsättningar för en effektiv rennäring i hela renskötselområdet bör näringsutvecklingen vara dynamisk och i huvudsak styras av näringsutövarna själva. Samerna bör därför så långt möjligt ges ökat inflytande över administrationen av rennäringen och av de stöd som beviljas rennäringen. Mot bakgrund av Sametingets särskilda förhållanden och de förhållanden som i övrigt råder i renskötselområdet finns anledning att, som regeringen föreslår, föra över de nya uppgifterna successivt. Den samiska självbestämmanderätten bör i första hand ökas genom att Sametinget övertar myndighetsuppgifter som rör samiska förhållanden. Med det anförda tillstyrker utskottet regeringens förslag till ändringar i rennärlagen. Därmed avstyrks motion K13 (mp) yrkandena 1 och 3.

I 11 § rennärlagen anges vilka som är medlemmar i sameby. Rätten att vara medlem i samebyn tillkommer den som är same och deltar i renskötseln inom byns betesområde, same som har deltagit i renskötsel inom byområdet och har haft detta som stadigvarande yrke och inte övergått till annat huvudsakligt förvärsarbete samt den som är make eller hemmavarande barn till medlem eller är efterlevande make eller underårigt barn till avliden medlem. Den som uppfyller dessa kriterier är automatiskt att anse som medlem i samebyn.

Rennäringspolitiska kommittén har föreslagit att den ekonomiska basen för den samiska kulturen bör breddas genom att den nya rennärlagen skall omfatta mer än enbart rennäringen, dvs. renskötsel och därmed förknippad jakt och fiske. I likhet med regeringen instämmer utskottet i att perspektivet på rennärlagen bör vidgas till att avse all verksamhet som bedrivs med stöd av renskötselrätten. Även med ett sådant synsätt är det dock, som regeringen framhåller, rimligt att också i fortsättningen utgå från rennärlagens särställning bland de samiska näringarna och den betydelse för den samiska kulturens överlevnad som rennäringen har. Som framgår av propositionen avser regeringen att i ett annat sammanhang återkomma till det av Rennäringspolitiska kommitténs förslag som avser medlemskap i sameby. Med det anförda avstyrks motionerna K13 (mp) yrkande 5 och K14 (c) yrkande 1.

När det gäller frågan om rennärlagens förhållande till andra markanvändare framgår av propositionen att regeringen avser att i ett annat sammanhang återkomma till denna fråga. Mot bakgrund härav avstyrks motion K13 (mp) yrkande 4. Det bör även uppmärksammas att utskottet nyligen i samband med behandlingen av regeringens skrivelse om strategisk inriktning av landsbygdsutvecklingsprogrammet på samma grund avstyrkt liknande förslag (se bet. 2005/06:MJU13).

Stockholm den 25 april 2006

På miljö- och jordbruksutskottets vägnar

Catharina Elmsäter-Svärd

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Catharina Elmsäter-Svärd (m), Åsa Domeij (mp), Sinikka Bohlin (s), Alf Eriksson (s), Lennart Fremling (fp), Rune Berglund (s), Rolf Lindén (s), Sven Gunnar Persson (kd), Kjell-Erik Karlsson (v), Christina Axelsson (s), Lars Lindblad (m), Jan Andersson (c), Jan-Olof Larsson (s), Christin Hagberg (s), Ann-Kristine Johansson (s) och Anita Brodén (fp).

Avvikande meningar

1. **Reformerad rennäringslagstiftning (mp)**

Åsa Domeij (mp) anför:

Miljöpartiet de gröna kämpar för samernas rätt till självbestämmande genom att ge alla sameer rätten att bli medlem i en sameby, att näringsförbudet mot annan verksamhet än rensköttsel för en sameby upphör, att skogsägare och samebyar skall träffas för samråd inom hela renskötseområdet och att Sametinget blir förvaltningsmyndighet för de flesta samiska frågorna. Regeringens proposition brister i alla dessa hänseenden. Fortfarande sätts reformer av same- och rennäringslagstiftningen på undantag för att blidka svenska intressen. Enligt vår mening krävs det en total reformering av den statliga rennäringspolitiken och rennäringslagen. De förslag som regeringen lägger fram är långt ifrån tillräckliga eller ens i närheten av vad som är nödvändigt.

2. **Anknytning till samebyn (c)**

Jan Andersson (c) anför:

Enligt min mening måste större hänsyn tas till de icke renägande samernas villkor. Regeringen har i sina förslag fokuserat i alltför hög grad på rennärningen som bärande näring i det samiska samhället och inte tagit tillräcklig hänsyn till de icke renägande samernas levnadssätt, tradition och kultur. Med tanke på att huvuddelen av samerna inte är renägare och att en majoritet av samerna är jakt- och fiskesamer bör Sveriges samepolitik ta större hänsyn till denna majoritet.

3. **Anknytning till samebyn (mp)**

Åsa Domeij (mp) anför:

Rennäringspolitiska kommittén har föreslagit att nya ”öppna” samebyar skall införas där alla sameer med en anknytning till samebyn skall kunna vara medlemmar. Detta borde ha tagits med i propositionen. Miljöpartiet de gröna anser att det är i allra högsta grad viktigt att arbeta för att förena samerna som folk. Rätten till land och vatten måste tillerkännas alla sameer, även de som i dag inte är medlemmar i en sameby.

4. **Samrådsskyldighet (mp)**

Åsa Domeij (mp) anför:

Regeringen valde att inte lägga fram ett förslag om förhållandet mellan samebyarnas och andras markanvändning. Enligt Miljöpartiet de gröna bör samrådsskyldigheten mellan skogsbruk och rennärning utökas till att gälla renskötseområdet.

Särskilt yttrande

Rennärings- och samefrågor (fp, kd)

Lennart Fremling (fp), Sven Gunnar Persson (kd) och Anita Brodén (fp) anför:

En rad delfrågor inom same- och rennäringspolitiken har under senare tid presenterats i form av olika utredningsförslag. Någon samlad bedömning eller samlad proposition om rennäringen och samepolitiken från regeringen är knappast aktuell inom den närmaste tiden. I betänkande 2004/05:MJU3 En svensk strategi för hållbar utveckling – ekonomisk, social och miljömässigt uttalade en enigt utskott: ”Utskottet förutsätter att regeringen snarast möjligt inleder arbetet med utarbetande av en långsiktig och sammanhållen same- och rennäringspolitik som syftar till att säkerställa biologisk mångfald och hållbar utveckling i renskötselområdet och som framstår som berättigad och välgrundad.” Riksdagen ställde sig också bakom utskottets bedömning.

Jag anser att det nu är viktigt att ta ett samlat grepp över frågorna med hjälp av ett beredningsorgan av parlamentarisk karaktär. Detta beredningsorgan bör göra en samlad bedömning av berörda politikområden, lämna förslag på möjliga delreformer, följa pågående utrednings- och remissarbete samt bereda underlag för en samlad proposition som kan presenteras så snart som möjligt efter valet år 2006.